

Umsögn Stúdentaráðs Háskóla Íslands vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysisstryggingar og lögum um Ábyrgðarsjóð launa (minnkað starfshlutfall)

150. löggjafarþing 2019-2020

Þingskjal 1128 - 664. mál

Stúdentaráð Háskóla Íslands leggur áherslu á að hugað sé að stúdentum við breytingu á lögum um atvinnuleysisstryggingar og aðgerðum ríkisins vegna COVID-19 sjúkdómsins. Ljóst er að háskólum landsins hefur verið lokað í fjórar vikur vegna COVID-19. Hefur það reynt töluvert á stúdenta, sérstaklega þá stúdenta sem vinna nú að lokaverkefnum. Kvíða margir fyrir framhaldinu, óvissu um námslok og öðru sem framtíðin ber í skauti sér. Háskólasamfélagið hefur þó tekið höndum saman og eru öll að gera sitt besta í að bregðast við þessum fordæmalausu óvissutímum og reynt er að tryggja eðlilega námsframvindu. Stúdentaráð hvetur ríkisstjórnina og þingheim til að gera sitt í að koma til móts við stúdenta.

Stúdentar og atvinnuleysi

Til að gera grein fyrir umsögn Stúdentaráðs telur ráðið nauðsynlegt að rekja stöðu stúdenta stuttlega, sérstaklega þegar kemur að geðheilbrigði, stöðu á vinnumarkaði, fjárhag og atvinnuleysisbótum.

Samkvæmt [rannsókn](#) frá 2018 um geðheilbrigði stúdenta kom fram að 34,4% nemenda í HÍ, HR og HA mældust yfir klínískum mörkum þunglyndis og tæp 20% yfir klínískum mörkum kvíða. Stúdentaráð hefur síðan þá fengið frekari kynningu á öðrum rannsóknum, sem eru nú til úrvinnslu, á geðheilsu stúdenta í Háskóla Íslands. Ráðið fékk kynningu á frumniðurstöðum sem sýna að marktækur munur er á kvíða, streitu og þunglyndi háskólanema í HÍ, miðað við sama aldurshóp á landsvísu og mælast stúdentar HÍ þar hærri í öllum tilvikum. Það er því nauðsynlegt að stúdentar fái skýr og aðgengileg svör frá stjórnvöldum um sína stöðu og dregið verði sem mest úr þeirri óvissu sem við þeim blasir, sem allra fyrst.

Ljóst er að lántökum hjá Lánasjóði íslenskra námsmanna hefur fækkað svo um munar á undanförunum árum og eru því sífellt færri stúdentar sem treysta á framfærslu LÍN. Þá skal einnig benda á að raunveruleiki margra stúdenta er þannig að framfærsla námslána dugar þeim ekki og vinna því lántakar margir hverjir einnig með námi. Fjárhagserfiðleikar stúdenta eru nú þegar þriðja algengasta ástæða þess að stúdentar tefjast í námi í eitt ár eða meira, samkvæmt [EUROSTUDENT VI](#), sjá bls. 12.

Stúdentar á Íslandi vinna almennt mikið með námi, sérstaklega í samanburði við Norðurlöndin. Samkvæmt EUROSTUDENT VI, sjá [hér](#), eru aðeins 31.8 % stúdenta ekki í neinni vinnu meðan námi stendur. Þá vinna 49.5% stúdenta allt skólaárið með námi og 18.7% stúdenta vinna stöku sinnum með námi eða “occasional paid job”. Af þeim 49.5% stúdenta sem eru í reglulegri vinnu með námi, verja þeir að meðaltali [26 klst á viku](#) í vinnu og er því ljóst að um hlutastörf er að ræða að stóru leyti hjá þeim hópi. Ástæður þess að stúdentar vinna með námi er í 86% tilvika til að eiga fyrir reglulegum útgjöldum [og segja 71% námsmanna](#) að án launaðs starfs hefðu þeir ekki efni á að vera í námi. Er því ljóst að grípa þarf þennan hóp þegar kemur að stöðu þeirra á vinnumarkaði vegna COVID-19 svo námsferill og framvinda þeirra fari ekki í uppnám.

Varðandi 1. gr. a. (XII.)

Helsta athugasemd Stúdentaráðs lýtur að fyrstu málsgrein a-liðar frumvarpsins.

Skilyrði ákvæðisins eru þau að það eigi við um aðstæður þeirra sem falla undir 17. gr. laganna vegna tímabundins samdráttar í starfsemi vinnuveitanda. Ljóst er að 17. gr. laganna, eins og hún stendur í dag, tekur til þeirra sem falla undir 3. gr. laganna um launamenn en þeir eru skilgreindir þannig: *Hver sá sem vinnur launuð störf í annarra þjónustu í a.m.k. 25% starfshlutfalli í hverjum mánuði og greitt er tryggingagjald vegna starfsins samkvæmt lögum um tryggingagjald.* Þessu til viðbótar gerir a-liður frumvarpsins það að skilyrði að fyrra starfshlutfall þarf að hafa lækkað hlutfallslega um 20% hið minnsta og launamaður haldið að lágmarki 50% starfshlutfall. Þar með er gildissvið a-liðar frumvarpsins orðið mjög þröngt. Ljóst er að einstaklingar sem ákvæðið nær til mega minnst hafa verið í 70% starfshlutfalli til að eiga rétt á úrræðinu.

Sé meðalnámsmaður sem vinnur allt skólaárið með námi, samkvæmt EUROSTUDENT, settur inn í þetta dæmi er ljóst að úrræðið gagnast honum ekki. Sá hópur ver að meðaltali 26 klst. á viku í vinnu. Sé gert ráð fyrir 40 klst. vinnuviku (eins og meðalvinnuvikan var þegar EUROSTUDENT var framkvæmd), í fjórar vikur hvern mánuð (160 klst. vinnumánuð) er um að ræða starfshlutfall upp á 65%.

Sé meðalnámsmaður, óháð vinnu allt skólaárið eða tilfallandi vinnu með skóla, settur inn í dæmið er ljóst að sá er algjörlega útilokaður frá úrræðinu. [Slíkur meðalnámsmaður ver 15 klst. í vinnu vikulega](#) og ef gert er ráð fyrir samskonar forsendum og að framan er viðkomandi í starfshlutfalli upp á 37,5%.

Stúdentaráð Háskóla Íslands

Almenn skilyrði þess að launamaður eigi rétt á atvinnuleysistryggingum má finna í 13. gr. laga nr. 54/2006 um atvinnuleysistryggingar. Eitt skilyrði þeirra er að vera í virkri atvinnuleit skv. 14. gr. laganna. Stúdentar teljast ekki vera í virkri atvinnuleit og eiga almennt ekki rétt á atvinnuleysisbótum.

Telur Stúdentaráð því ljóst að hvorki frumvarpið, né lög nr. 54/2006 geti gripið þá stúdentu sem munu missa starfshlutfall eða störf vegna COVID-19. Á sama tíma er ljóst að yfirgnæfandi meirihluti stúdentu sem vinna með námi gera það til að eiga fyrir nauðsynlegum útgjöldum og til að eiga efni á að stunda nám sitt.

Stúdentaráð telur nauðsynlegt að ráðist verði í aðgerðir til að koma til móts við stúdentu og býður ráðið fram krafta sína við samningu þeirra aðgerða. Leggur Stúdentaráð til samningu sér frumvarps vegna þess eða eftirfarandi úrbætur á frumvarpi þessu:

Hugmyndir að úrbótum:

Ljóst er að sú aðgerð sem léttir undir með flestum þeim sem ekki falla undir skilyrði fyrstu málsgreinar, er að lækka starfshlutföllin sem tilgreind eru í ákvæðinu. Stúdentaráð vill koma þeim athugasemdum á framfæri að slík lækkun hefði lítil áhrif fyrir þá stúdentu sem vinna lítið með námi en þurfa þó nauðsynlega á þeim tekjum að halda. Leggur því Stúdentaráð til sértækari breytingar:

Stúdentaráð veltir upp hvort rétt sé að víkka gildissvið a. (XIII.) þegar kemur að stúdentum. Hægt væri að bæta við málsgrein sem gæti tæki á því að skilyrði um hlutfallslega lækkun starfshlutfalls um 20% hið minnsta og að halda þurfi 50% starfshlutfalli, eigi ekki við um stúdentu.

- Stúdentar gætu verið skilgreindir samkvæmt greinargerð með frumvarpinu, sem hver sá sem skráður var í háskólanám á skólaárinu 2019-2020. Í ljósi óvissuástandsins er ekki talið ráðlegt að skilgreina stúdentu út frá námsframvindu sinni á árinu. Sjúkra- og endurtektarpróf vegna haustannar hafa flest ekki farið fram og má hér benda á að LÍN hefur þegar gert undanþágur á kröfum sínum um námsframvindu þegar kemur að lánsrétti og útborgun námslána.
- Hvers kyns lækkun á starfshlutfalli þeirra stúdentu sem flokkast sem launamenn skv. 3. gr. laganna, og þurfa að taka á sig kjaraskerðingu í formi minnkaðs starfshlutfalls vegna tímabundins rekstrarvanda fyrirtækis þess sem þeir starfa hjá, ætti að vera bætt með atvinnuleysistrygginum.
- Stúdentaráð telur einnig að þeim stúdentum sem sagt er upp störfum vegna tímabundins rekstrarvanda fyrirtækis þess sem þeir starfa hjá, ættu að eiga rétt á atvinnuleysistryggingum í samræmi við starfshlutfall síðustu þriggja mánaða.

Stúdentaráð Háskóla Íslands

- Er hér um að ræða örlítið aðrar áherslur en frumvarpið tilgreinir nú, enda aðeins rætt um minnkað starfshlutfall í frumvarpinu sem gerir þá ráð fyrir að viðkomandi muni enn vera í einhverju starfshlutfalli. Raunin er þó sú að margir stúdentar eru í litlu starfshlutfalli eða undir 40% og standa líkur til þess að fyrirtæki þurfi að grípa til þess að minnka tímabundið eða draga alveg úr vinnu hlutastarfsfólks. Ættu þeir stúdentar engu að síður að geta treyst á að stjórnvöld grípi þá einstaklinga.

Stúdentaráð telur mögulegt að koma þessum breytingum í gegn með frumvarpinu sem um ræðir en leggur áherslu á að ráðið er einnig opið fyrir sérstöku frumvarpi sem tekur á þessum vanda stúdenta. Stúdentaráð leggur áherslu á samráð við samningu og útfærslu þeirra leiða. Byður ráðið fram krafta sína í slíka samvinnu.

Fyrir hönd Stúdentaráðs Háskóla Íslands

*Jóna Þórey Pétursdóttir
Forseti Stúdentaráðs Háskóla Íslands*